

áramlatok közt nemzeti létünket biztosítsuk. Ausztriához való jelen viszonyunk ideig-óráig való lesz, ilyen kompromisszum a stabilitás jellegével most nem bír...

Ismételten figyelmeztet Magyarországnak létérdekeire a szomszéd népek és a hazai nemzetiségek vonatkozásában. Ezt egyébként előírná a koalíció számára saját politikája is, ha ezt valóban komolyan venné. „A függetlenségi politika, amint azt *Mocsáry* definiálta annak idején, nem küzdhet egyszerre két irányban: Bécs ellen és a nemzetiségek ellen”. Kizárólag „közjogi radikalizmus”-sal nem jut messzire az a koalíció, mely a belügyi és gazdasági politikai radikalizmusról már jórészt és önként lemondott. Ennek a visszahatás irányában való elfordulásnak okát abban is látja, hogy a pártvezetésben döntő módon a reakciós erők jutottak szóhoz. Már pedig — jelenti ki a többi közt — „... hogy Polónyi Gézának szociális felfogása egyezzen gróf Batthyány Tivadar szociális felfogásával, azt én Önöknek — engedelmet kérek — nem tudom elhinni, akármennyire mondják is”. Mivel pedig a függetlenségi párt ez idő szerint sem a belügyek terén, sem a gazdasági kérdésekben nem csinál radikális politikát, a párt jövőjét sem látja többé biztosítottnak. Ez az oka annak, hogy annak ellenére, hogy „a demokrácia volt az az alap, amelyen a koalíciónak állni kellett volna, és amelyen állania kellene ma is, ezen ház levegője mégis reakcionárius. Itt nemesak a konzervativizmus, hanem úgy gazdasági, mint politikai téren a reakció ütött tanyát”. Mivel pedig — mondotta — „a reakció képviselőivel szemben bizalommal nem viseltetik” — nem szavazza meg a költségvetést.

B

1906 dec. 17

Kovács Ernő felszólalása és Vajda Sándor hozzászólása Hodzsa Milán beszédével kapcsolatban az 1907. év első két hónapjára szóló költségvetési felhatalmazási vitában

Képv. Napló, 1906, V. 107. l.

Kovács Ernő: Személyes megtámadtatás címén kérek szót. (*Zaj közepén. Felkiáltások: Halljuk! Halljuk!*)

Elnök (csenget): Csendet kérek! Kovács Ernő képviselő úr személyes megtámadtatás címén kér szót.

Kovács Ernő: Hodzsa Milán képviselő úr beszéde alatt egy közbeszólás hangzott el, amely lehetett ugyan élcs, de lehetett komoly megjegyzés is. Erre kell reflektálnom. (*Halljuk! Halljuk!*) Vajda Sándor képviselő úr azt mondotta, hogy ártatlanabbak vagyunk, mint voltunk. Ezt lehet olyanféleképpen is érteni, hogy valaki által meg lettem nyerve, hogy az én politikai irányom ellenvéleménye ellenében ne küzdjek. Ha ezt így értette, akkor ki kell jelentenem, hogy ez nem áll.

Tudjuk, hogy a politikában vannak viszonyok, amikor az ember helyesnek azt tartja, hogyha hagyja érni a gondolatokat. Én annak az eszmének, ti. a dunai konföderáció eszméjének hirdetésében most ezt az érési időszakot látom bekövetkezettnek. Legyen meggyőződve Vajda Sándor t. képviselőtársam és az egész ház, hogy akkor, mikor szükségesnek tartom, és ennek folytán kötelességemnek vélem azt, hogy valamely iránynak, amelyet helyesnek tartok, védelmére kiálljak a sikra, ki is állok, és nem hagyom magamat elrettentetni sem hatalomtól, sem terrorizmustól.

Csak ennyit kívántam megjegyezni.

Vajda Sándor: Félreértett szavaim helyreigazítása címén kérek szót.

Elnök: Az ülést öt percre felfüggesztem.

(Szünet után.)

Elnök: Az ülést újból megnyitom. Ki következik szólásra?

Vajda Sándor: T. ház! Félreértett szavaim helyreigazítása címén kérek szót.

Elnök: Vajda Sándor képviselő úr szavai értelmének helyreigazítása címén kíván nyilatkozni.

Vajda Sándor: Egy kis incidenst kívánok felderíteni. (*Halljuk! Halljuk!*) Az előbb, Hodzsa Milán igen t. képviselőtársam beszéde közben, amidőn ő Kovács Ernő képviselőtársamnak a magyar—cseh barátság kérdése körüli szerepéről beszélt, és amidőn azt mondotta Hodzsa Milán t. képviselőtársam, hogy Kovács Ernő azt szűzbeszédében mondta, amit akkor citált, én közbekiáltottam, hogy „akkor szűz volt Kovács Ernő” (*Mozgás a bal- és szélsőbaloldalon.*), én aztán hozzátettem: „most ártatlan”. Azt hiszem, hogy ez félreértésre nem adhat okot, mert ez nem volt egyéb, egy jó vagy rossz viccnél, aszerint, amint azt valaki felfogja.

Ami azonban Kovács Ernő szereplését illeti, a magyar–cseh barátság dolgában iniciált mozgalomban, hát ez a szereplés előttem is nagyon szimpatikus volt, és csak sajnálom, hogy képviselőtársam nem találhatta meg azokat a pontokat, amelyek segítségével nyélbe üthették volna ezt az eszmét, mely kétségkívül egy még nagyobb eszmének is kiindulópontja lehetett volna.

Az aznapi indemnitási vitában még két jelentős nemzetiségi felszólalás hangzott el. *Vlád Aurél* hosszabb felszólalásban (Képv. Napló, 1906, V. 107—109. l.), fejtegette, hogy sem az indemnitást, sem a koalíciós kormány egyetlen javaslatát nem szavazhatja meg mindaddig, míg ez a kormány nem terjeszti be az általános választójogról szóló törvényjavaslatot, mert „ennek a kormánynak legkardinálisabb programpontja az általános szavazati jog volt”. — *Sucia János* román nemzetiségi képviselő ugyanakkor elhangzott beszédében (Képv. Napló, 1906, V. 112—114. l.) a nemzetiségi kérdésnek a nemzetiségi törvény életbe léptetése útján történő előkészítő rendezésével foglalkozott. — Az 1907. évi költségvetési felhatalmazási vita nemzetiségi vonatkozásaival több ponton összefügg *Polónyi Géza* igazságügyminiszter és *Maniu Gyula* 1906. dec. 19-i „külön vitája” a „bírói és ügyvézi szervezet némely módosításáról” szóló törvényjavaslat tárgyalásakor. (Képv. Napló, 1906. V. 153—157. l.) — *Polónyi Géza* — az 1907. jan. 31-én lemondó igazságügyminiszter — ezekben a hetekben még egy alkalommal polemizál a nemzetiségi képviselőkkel. 1907. jan. 24-én az igazságügyi tárca 1907. évi költségvetési vitájában zajlott le emlékezetes szóváltása *Vlád Auréllal*. A dobrái kerület román nemzetiségi képviselője ekkor a kiegyezés utáni évek magyar vezető politikusaikat „liberálisabb”-nak mondotta a koalíció vezérkaránál, mire *Polónyi* így válaszolt: „kérdjeze meg csak *Mileticsot!*” (Képv. Napló, 1906, VI. 53. l.) *Polónyi* célzása *Miletic* Szvetozár 1876. évi képviselői mentelmi joga megsértésével történt letartóztatására és fiktív vádak alapján eszközölt elítéltetésére vonatkozott. (L. bőv. Iratok I., 136. sz. irat.) *Polónyinak* abban kétségkívül igaza volt, hogy a Szerb Nemzeti Szabadelvű Párt vezére elleni hajszát irányító *Perczel Béla* igazságügyminiszter semmivel sem volt „szabadelvűbb” koalíciós kollégájánál. Saját magáról azonban elhallgatta, hogy a *Jurija* elleni 1906. évi pör során az erőszakos hatalmi beavatkozás és a törvénytelen és jogellenos üldöző eljárás hasonló módszereivel élt, mint *Perczel Béla* harminc évvel előbb. *Polónyi* nemzetiségpolitikai tájékozatlanságára egyébként jellemző, hogy szellemeskedő ríposznak szánt megjegyzése közel hat évvel *Miletic* halála után hangzott el. — *Polónyi* nemzetiségi tárgyú felszólalásait és válaszait ez idő tájt állandó ingerültség, elfogultság és nagyfokú hozzá nem értés jellemzi. Így korábban az igazságügyi költségvetés tárgyalásakor, 1906. júl. 18-án mondott beszédében hasonló élességgel válaszolta meg *Pop Cs. István* és *Vlád Aurél* felszólalásait. (Képv. Napló, 1906, II. 105—108., ill. 112. l.)

Melléklet:

[1906 végén]

Részletek Karel Kramářnak a csehországi politikai helyzetet elemző tanulmányából¹

Bevezető

Az osztrák belpolitika új szakasz elébe siet. A cseh nép ellenállása dacára bevezetett alkotmányos intézmények ugyan most változatlanok maradnak — viszont azok alapja, a szavazati rendszer egészen új lesz majd. A birodalmi gyűlés képviselőháza, ha a választójogi reform az

¹ Lelőhelye: *Kramář, Karel: Anmerkungen zur böhmischen Politik*. Aus dem böhmischen übersetzt von Josef Penížek. Wien, 1906. Verlagsbuchhandlung Carl Konegen. IV, 148 l. — A bevezető helye: 1—4. l. — Ezt megelőzi az az előszó (III—IV. l.), amelyben a szerző közli, hogy tanulmányát már 1905-ben — az első orosz forradalom idején — készítette elő, majd még az általános választójog osztrák parlamenti tárgyalása előtt írta meg azzal a céllal, hogy „a cseh népnek nemzeti és állami léte teljességének elérésére — nézete szerinti — utat mutasson”. — A közölt bevezetés szemléltető áttekintést ad *Karel Kramář* ekkori, nyilvánosan vallott „cseh közjogi radikalizmusáról”, ami korántsem adekvát az ő ekkori cseh nemzeti függetlenségi, azaz elszakadási politikájával. Ez utóbbiban keresendő annak magyarázata is, miért volt — a Ferenc Ferdinánd-i politikai ügynök *Vajda Sándor* éretlen képviselőházi közbeszólásától eltekintve — eleve kudarera kárhozhatóva *Kovács Ernő* magyar–cseh közeledési akciója. Hiszen *Kramář* és általában a cseh nemzetiségi politika — pártkülönbség nélkül — minden korabeli vezetője (tehát *T. G. Masaryk* éppúgy mint *V. Klotác*, *Fr. Soukup* és mások) nem a haladó magyar politikussokkal való megegyezésre, hanem az egykorú magyar kormányzati politika megtörése programjával egyidejűleg, a magyar népnek, a magyar társadalomnak, a magyarul beszélő elemnek a monarchián belüli minél nagyobb arányú visszaszorítására is törekedett. — Az „Anmerkungen” megjelenésekor *Karel Kramář* (1860–1937) az ifjú cseh politikai mozgalom vezére volt. — Az államfordulat után cseh nemzeti demokráta párti programmal *E. Beneš* centralista politikájának éles ellenfele.